

Вікова психологія та психологія праці

Чайкіна Н.О.,

*РіД., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Т. Короленка,
Україна, м. Полтава*

ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ АКТИВНОЇ БАТЬКІВСЬКОЇ ЛЮБОВІ

Активну батьківську любов часто вважають «сліпою» на свідомому рівні, а на підсвідомому вона нерідко детермінована багатьма факторами і реальний мотив такої поведінки може замічатись іншим, а тому бути неусвідомленим. Чим вище рівень освіти батьків, тим більше здатність до рефлексії і розвинутої довільної уваги, що обумовлює виникнення у мозку такої людини безлічі уявних проблемних ситуацій, які можуть виникати з їхніми дітьми. Ще екклізіаста зазначали, що «у всякої мудрощі багато журби і хто примножує пізнання, той примножує смуток». У батьків, які весь свій час витрачають на різноманітні діяльності, діти раніше стають дорослими, відчують свободу і на рівних приймають участь у обговоренні проблемних ситуацій.

Детермінація активної («сліпої») батьківської любові тісно пов'язана з розвитком емоційної сфери, а особливо трансформацією вищих моральних почуттів, які уособлюють страхи емоційного інтелекту. Ми вважаємо доречним здійснювати аналіз чинників таких почуттів через призму минулого, теперішнього і майбутнього.

В минулому:

а) можливо цих батьків не долюбили в дитинстві і вони дали собі слово, що своїм дітям будуть проявляти власну любов по максимуму (як проекція досвіду власного виховання);

б) довгий час у них не було дітей і ця дитина є дарунком долі, до якої ставляться трепетно;

в) раніше була дитина, яка померла і тому є страх, що щось таке може трапитися і з цією дитиною, або були страхи викиду перед пологами, народити з вадами, тощо;

г) можливо між залюбленою дитиною і іншими дітьми велика вікова різниця і компенсується все що недодали старшим дітям.

В теперішньому:

а) частіше за все це стосується батьків, які достатньо пізно народили дитину, наслідком чого є підвищена тривога за здоров'я дитини (бо зрозуміло, що такі діти є ослабленими);

б) батьки себе відчують хворими і тому намагаються мінімізувати вплив оточуючого середовища на дитину (щоб хоч з дитиною не було такої біди);

в) характерно для самотніх батьків, які побоюються, що вони можуть не впоратись з негараздами дитини і щоб запобігти цьому, починають сильно опікати своїх дітей (щоб не дай боже з ними нічого не трапилось);

г) певне самообмеження інтересів у житті звужує коло життєвого простору до меж власної дитини. Батьки відмовляються від себе і власних амбіцій. Мати прагне грати роль берегині сім'ї і тому оберігає дитину від усіх і всього. Також ці турбування підвищують смисл і продуктивність власної діяльності, якщо жінка не працює.

В майбутньому:

а) батьки, які не перерізали пуповину з власною дитиною, не благословили її на самостійне життя, насправді цього і не прагнуть, ховаючись за риторикою: «без нас ти пропадеш». Можливо насправді так воно і є, бо вони все зробили, щоб дитина весь час відчувала себе залежною від них;

б) батьки підсвідомо прагнуть, щоб дитина і в дорослому житті була емоційно весь час поруч, радилась з ними, що збільшує відчуття родинності і зменшує почуття самотності. Це також дає можливість публічно проявляти свою любов та різні емоційні реакції і не бути відштовхнутим;

в) можливо ці люди є достатньо егоїстичними, люблять підкреслювати тезу: «я все життя присвятив(ла) тобі», чекають таких же дій і від дитини. Такі висловлювання є завуальованим шантажем: поверни і ти мені любов.

Крім страхів пов'язаних з емоційним інтелектом, на активну батьківську любов можуть впливати особливості рольової поведінки, коли батьківські позиції втрачають гнучкість і адекватність.

Роль – набір шаблонів поведінки по відношенню до дитини у сім'ї. Л.Шнейдер [3] наводить такі види очікуємих ролей від дитини:

а) улюбленець: між батьками немає почуттів, а емоції переносяться на дитину;

б) бекбі: дитину віддаляють від батьків, від неї нічого не залежить із-за сильної близькості між батьками;

в) миротворець: дитину включають в складності сімейного життя і вона регулює подружні конфлікти; що є запорукою підтримки в старості;

г) милий друг: дитина єдина рідна душа, яка тебе завжди позитивно сприймає, підтримує і вислухає. Головне це сумісне переживання радощів і горя, автентичність стосунків і толерантність один до одного. Дитину вводять у світ власного дорослого життя, радяться з нею, при цьому детально обговорюють спільні проблеми (часто відбувається із-за того що осталась нереалізована потреба у друзях із-за власної соціальної і комунікативної

незграбності). Дитина також забезпечує партнерство у іграх, діяльності, дозвіллі.

На активну батьківську любов можуть впливати також особливості власної виховної позиції. М. Буянов [2] виділяє такі типи виховання дітей у сім'ї:

а) виховання по типу «кумир сім'ї», коли дитина є головним ідолом у сім'ї;

б) гіперопіка, коли дитину весь час контролюють, опікають, застерігають: з ким дружити, спілкуватися, зустрічатися;

в) виховання по типу «Попелюшки», коли діти відмовляються від власного самостійного життя. Хлопці, із-за навіюваного матом почуття провини за всіх чоловіків світу, обожнюють жінок або погано з ними поведуться (підсвідома теза: не зраджу емоційно мамі). Дівчата бувають дуже самостійними і незалежними або ведуть себе, як служниця в домі.

На активну батьківську любов може впливати також наявність певних батьківських міфів, до яких відносяться:

а) дитина емоційно завжди поряд з батьками;

б) батьки досконально знають власну дитину;

в) батьки завжди повинні жертвувати своїм щастям заради дітей;

г) батьки і діти – це одне тіло і одна душа.

У всіх батьків є елементи «сліпої» любові до дітей, але треба розуміти і усвідомлювати такий стан і визначити, що є важливим: бути щасливим самим, або щоб була щаслива дитина. Для цього необхідно притримуватись, як зазначають Р.Т. і Дж.Байярд [1] ряд установок:

а) моя дитина і я – маємо рівні права;

б) моя дитина відповідає за піклування про свої потреби і своє щастя, а я несу відповідальність за свої;

в) саме головне, що я можу дати дитині – це приклад того, що допустимо проявляти піклування про свої власні почуття і потреби і бути при цьому щасливим.

Ці заходи дають можливість скорегувати власний життєвий сценарій у позитивному напрямку.

Література

1. Байярд Р.Т., Байярд Дж. Ваш беспокойный подросток. – М.: Просвещение, 1991. – 224с.

2. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. – М., 1988.

3. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 512 с.